

بور و کراسے

نویسنده:

جواد نصیری مستان آباد

www.ketab.ir

انتشارات یشتی‌بان

تهران - زمستان ۱۴۰۰

سرشناسه	نصیری مستان آباد، جواد، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	بوروکراسی/نویسنده جواد نصیری-مستان آباد؛ ویراستار رضا فضلی؛ ناظر ویراستار بهنام کاظمی.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات پشتیبان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۴۴ ص.
شابک	۵۰۰۰۰۰ ریال-9-472-255-622-978:
وضعیت فهرست نویسی	فینیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۴۳].
موضوع	بوروکراسی Bureaucracy بوروکراسی -- ایران Bureaucracy -- Iran
رده بندی کنگره	JF۱۳۵۱
رده بندی دیویی	۳۵۱/۰۰۱
شماره کتابشناسی ملی	۸۷۲۰۲۹۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فینیا

نام کتاب: بوروکراسی
نویسنده: جواد نصیری-مستان آباد
ویراستار: رضا فضلی
ناظر ویراستار: بهنام کاظمی
صفحه آرا: رضا فضلی
طراح جلد: زهرا مهدوی
نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۴۰۰
ناشر: انتشارات پشتیبان
شمارگان: ۳۰۰ نسخه
قیمت: ۵۰۰۰۰۰ ریال

تلفن تماس: ۰۲۱ - ۸۶۰۳ ۶۴۲۳ - ۰۲۱ تلفکس: ۰۲۱ - ۸۶۰۳ ۶۴۲۸

صندوق پست الکترونیک: Pub.Poshtiban@chmail.ir

تارنمای انتشارات پشتیبان: www.PoshtibanPress.ir

فروش اینترنتی (سراسر کشور): ویرایش و ترمیم در تارنمای خانه کتاب www.ketab.ir

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۰.....	ویژگی های بوروکراسی
۱۱.....	قدرت و اختیار
۱۳.....	مهم ترین عوامل رشد سازمان های بوروکراتیک از نظر وبر
۱۴.....	بوروکراسی ماشینی و نقاط ضعف و قدرت
۱۴.....	جنبه ها و آثار مثبت بوروکراسی
۱۶.....	انواع بوروکراسی ماشینی
۱۷.....	بوروکراسی ایده آل وبر
۲۰.....	رهبری در سازمان های بوروکراتیک
۲۱.....	کارکرد وظایف بوروکراسی
۲۲.....	مسئولیت در سازمان های بوروکراتیک
۲۳.....	مزایا و معایب بوروکراسی
۲۴.....	مشکلات بوروکراسی
۲۴.....	تحلیل و نقد بوروکراسی
۳۳.....	بوروکراسی از دید بی طرفانه
۳۳.....	ضعف ها و جنبه های منفی بوروکراسی
۳۵.....	بوروکراسی در دنیای متغیر
۳۶.....	بوروکراسی در کشورهای در حال توسعه
۳۷.....	بوروکراسی در ایران
۳۸.....	منابع و مآخذ

مقدمه

واژه بوروکراسی نخستین بار در قرن هیجدهم توسط اقتصاددان فرانسوی به نام «وینست دی گارنی» مطرح شد، اما در سال (۱۹۱۰ میلادی) جامعه‌شناس آلمانی «ماکس وبر» موضوع و بحث بوروکراسی را عنوان و تشریح کرد.

بوروکراسی از واژه Bureau به معنای میز و دفتر کار و یک پسوند Cracy به معنای سالاری ترکیب و تشکیل شده است. دی گارنی در سال (۱۷۴۵)، واژه بوروکراسی را به معنای حکومت ادارات یا حکومت مقامات رسمی به کار برد و برابر فارسی آن «دیوان سالاری» است. به طور کلی، دیوان سالاری به معنی سیستم کارکرد عقلانی و قانونمند است و با مفاهیم مختلفی مثل سلسله‌مان معقول، حکومت مأموران اداری، اداره عمومی و سازمان بزرگ معرفی شده است. بوروکراسی تعریف مشخص و دقیقی ندارد و بیشتر نشان‌دهنده ویژگی‌های سازمان‌های بزرگ است.

از مفهوم بوروکراسی سه برداشت وجود دارد:

- اول اینکه؛ بوروکراسی، یعنی کاغذبازی و مقررات اضافی با کاهش کارایی؛

- دوم اینکه؛ بوروکراسی، دستگاهی اداری است، یعنی در اختیار داشتن همه ابزارها و امکانات دولت مرکزی و محلی؛

- سوم اینکه؛ بوروکراسی، نوعی شکل سازمانی است که دارای ویژگی‌هایی از جمله سلسله‌مراتب اختیار و نظام مقررات می‌باشد.

برخلاف تصور مردم و در زبان عامه بوروکراسی، کاغذبازی، دوباره‌کاری یا تأخیر در امور نیست، بلکه برای جلوگیری از هرج‌ومرج و حفظ ساختار،

نظم و ثبات ایجاد شده است. در ادامه تعاریف بوروکراسی سایمون، بوروکراسی را مترادف با سازمان بزرگ و اشکال کوچک‌شده‌ای از جامعه می‌داند که فقط به معنی عدم کارایی، کاربرد قوانین به صورت سخت‌گیرانه، دوندگی، مقاومت در برابر تغییر و یا فرار از مسئولیت نیست، بلکه نوعی از ساختار سازمانی است که در موقعیت‌های مختلف می‌تواند کارآمد یا ناکارآمد باشد. عده‌ای بوروکراسی را قدیمی و سنتی می‌دانند که در حال حاضر کاربردی ندارد. عده‌ای شکل جدید و بازبینی‌شده بوروکراسی را با نام بوروکراسی حرفه‌ای برای سازمان‌های امروزی ضروری می‌دانند؛ اما در بوروکراسی ماشینی ساختار ویژه سازمان‌های بزرگ است که با چهار قاعده اولیه و سنتی طراحی ساختار مورد نظر شکل گرفته و با تمام انتقادات موجود نیاز به استفاده از آن وجود دارد، استفاده از بوروکراسی ماشینی اغلب در سازمان‌های تولیدکننده در مقیاس انبوه و سازمان‌های دولتی مورد استفاده است. اعضای این سازمان‌ها فعالیت‌های تخصصی را به صورت استاندارد در جهت راهبردها و استراتژی‌های سازمان انجام می‌دهند. بوروکراسی ماشینی در محیط‌های ساده و پایدار کارکرد بهتری دارد.

ماکس وبر جامعه‌شناس و اقتصاددان آلمانی (۱۹۲۱)، بوروکراسی را یک پدیده اجتماعی دانسته و عمده تمرکز وی بر روی تأثیر سازمان‌های بوروکراتیک در ساختار سیاسی جامعه بوده که بیشتر نظر به علت وجودی سازمان‌ها و نحوه اعمال قدرت داشت. وبر اصطلاح بوروکراسی را در دو معنای (مقامات اداری) و (سازمان‌های بزرگ رسمی) به کار برد و با بررسی جوامع غرب و بازبینی نظرات کارل مارکس نشان داد که لزوم اداره امور

سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، برتری بوروکرات‌های جامعه است که بر پایه عقل و منطق، کلیه فعالیت‌های بشری را کنترل می‌کنند.

مهم‌ترین اصل در بوروکراسی از نظر ماکس وبر عقلانیت در عمل است. این نوع اختیار ویژه سازمان‌های بوروکراتیک است و تمرکز او بر روی این بود که چه عوامل اجتماعی سبب عقلانیت هدفمند تمدن غرب شده است. از نظر وبر، با توسعه فعالیت‌های بشری گرایش به سمت بوروکراسی اجتناب‌ناپذیر است؛ چراکه اجرای اصول و مفاهیم آن از سوءاستفاده‌های شخصی جلوگیری می‌کند. وبر، بوروکراسی را شناخته‌شده‌ترین ابزار عقلایی و اعمال کنترل بر افراد می‌داند. در مقابل ارزشمندی بوروکراسی برای خواهان آن و کسانی که خواهان دموکراسی هستند می‌باشد چون در بوروکراسی از کارکنان در مقابل اختیار مطلق مدیران حمایت می‌شود و به دلیل وجود قوانین و مقررات با کارکنان رفتار منصفانه و یکسان وجود دارد. موضوع اصلی کار وبر در مدل بوروکراسی «استانداردسازی» است که این استانداردها در ساختارها، کارکردها، روش‌ها و ارتباطات سازمانی وجود دارد و از نظر وبر، جهان خواسته یا ناخواسته در برابر دیوان‌سالاری همه‌جانبه قرار دارد وجود آن ضروری و لازم است.

به طور کلی، وبر نظریه بوروکراسی را تئوری عمومی نامیده و معتقد بود که اصول و مبانی این تئوری در تمام سازمان‌ها و مکان‌های مختلف کاربرد دارد.